

บันทึก

เรื่อง สถานภาพของที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันภายในเขตที่ดิน
ตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่รส ๐๔๐๕/๑๕๐๔ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๓๘ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาความว่า ด้วยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๐๖ อนุมัติให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ในท้องที่อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เพื่อสงเคราะห์ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการเวนคืนที่ดิน เนื่องจากการสร้างการชลประทาน และการพลังงานซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ได้ดำเนินการจัดตั้งนิคมฯ เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๐๗ และจัดที่ดินให้กับราษฎรผู้เดือดร้อนดังกล่าวเป็นต้นมา โดยมีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔๖ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕ จัดตั้งนิคมสร้างตนเองในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งต่อมานิคมสร้างตนเองแห่งนี้ได้ครอบคลุมพื้นที่ห้วงงานเขื่อนอุบลรัตน์ เนื้อที่ ๓,๒๐๐ ไร่และโดยที่บริเวณดังกล่าวได้มีการจัดตั้งอำเภออุบลรัตน์และอำเภอเขาสวนกวางขึ้นจึงได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองในท้องที่อำเภอเขาสวนกวางและอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๒๘ โดยกันพื้นที่บางส่วนที่เป็นพื้นที่ห้วงงานเขื่อนอุบลรัตน์และระบุชื่อท้องที่ตามความเป็นจริง เนื้อที่ ๓๗๐,๗๐๐ ไร่

เนื่องจากในเขตพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองเขื่อนอุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่น มีปัญหาการใช้ที่ดินบริเวณโคกหินขาว บ้านหนองหารจาง ตำบลน้ำพองอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยจังหวัดขอนแก่นแจ้งว่า ที่ดินบริเวณดังกล่าวอำเภอเมืองได้ขึ้นทะเบียนเป็นที่สาธารณประโยชน์ป่าช้าและทำเลเลี้ยงสัตว์เนื้อที่ ๒,๕๐๐ ไร่ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยไม่ได้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง และต่อมาการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ร่วมกับจังหวัดขอนแก่นพิจารณาเห็นชอบที่จะใช้ที่ดินบริเวณโคกหินขาว เนื้อที่ประมาณ ๒,๖๖๑ ไร่เป็นที่จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จังหวัดขอนแก่น โดยสภาตำบลน้ำพองได้มีมติให้ยกเลิกที่สาธารณประโยชน์ดังกล่าวแล้ว และมอบให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดขอนแก่น เพื่อเข้าดำเนินการมอบที่ดินให้กับ กนอ. แต่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมแจ้งว่าไม่อาจกำหนดให้พื้นที่ดังกล่าวให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินได้เนื่องจากขัดกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘

มาตรา ๒๖ (๑)^๑ โดยการปรับปรุงสิทธิการถือครองที่ดิน รวมทั้งการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และการจัดที่ดินต้องดำเนินการจัดให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรเท่านั้น

การตรวจสอบข้อเท็จจริงปรากฏว่า สภาพทั่วไปในพื้นที่บริเวณโคกหินขาวไม่มีร่องรอยการเป็นป่าไม้และทำเลเลี้ยงสัตว์ตามที่อำเภอ น้ำพองขึ้นทะเบียนไว้เป็นที่สาธารณประโยชน์แต่มีสภาพการถือครองที่ดินทำกินมาก่อนอย่างต่อเนื่อง ปลูกพืชไร่ไม้ยืนต้นและทำนาเป็นแปลงๆ รวมเนื้อที่ประมาณ ๒,๐๘๐ ไร่ (๘๔% ของพื้นที่) ซึ่งลักษณะการถือครองทำกินของราษฎรในพื้นที่มีสภาพที่คล้ายคลึงไม่แตกต่างจากพื้นที่ภายนอกข้างเคียง โดยไม่มีหน่วยงานของทางราชการประกาศแจ้งห้ามการถือครองทำกินในพื้นที่บริเวณนี้แต่อย่างใด และราษฎรในพื้นที่จำนวน ๑๗๑ ครอบครัว มีความต้องการใช้พื้นที่บริเวณนี้เป็นที่ทำกินอยู่อาศัยและขอรับเอกสารสิทธิในที่ดินให้เกิดความมั่นคงเป็นหลักแหล่ง ซึ่งขณะนี้ราษฎรในพื้นที่ได้เร่งรัดให้ทางราชการผู้รับผิดชอบในพื้นที่นั้นคมสร้างตนเองได้รับเร่งพิจารณาดำเนินการ เกี่ยวกับการใช้ที่ดินบริเวณนี้ว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ในลักษณะใด

โดยที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเห็นว่าที่ดินในเขตพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมตามมาตรา ๖^๒ และมาตรา ๗^๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. ๒๕๑๑ มีวัตถุประสงค์ที่จะให้กรมประชาสงเคราะห์ นำที่ดินของรัฐไปจัดให้แก่ราษฎรได้มีที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ โดยดำเนินการตามพระราชบัญญัติดังกล่าวสำหรับที่ดินในเขตพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมซึ่งมีทำเลเลี้ยงสัตว์และป่าช้า ที่จังหวัดขอนแก่นได้ขึ้นทะเบียนเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันมาก่อนการจัดตั้งนิคมนั้น หากมีการเพิกถอนสภาพที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นแล้ว การใช้ประโยชน์ที่ดินควรเป็นอำนาจของอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ แต่จังหวัดขอนแก่นเห็นว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินตลอดจนการเพิกถอนสภาพที่ดิน เป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอท้องที่โดยตรงตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

^๑พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒

มาตรา ๒๖ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินใช้บังคับในท้องที่ใดแล้ว

(๑) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน แต่พลเมืองเลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน กิติ หรือพลเมืองยังใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นอยู่ หรือยังไม่เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เมื่อได้จัดที่ดินแปลงอื่นให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทน โดยคณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว กิติ ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าวโดยมิต้องดำเนินการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดินและให้ ส.ป.ก.มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

ฯลฯ

ฯลฯ

^๒มาตรา ๖ ให้รัฐบาลมีอำนาจจัดที่ดินของรัฐ เพื่อให้ประชาชนได้มีที่ตั้งเคหสถาน และประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งในที่ดินนั้น โดยจัดตั้งเป็นนิคมตามพระราชบัญญัตินี้

^๓มาตรา ๗ การจัดตั้งนิคมตามมาตรา ๖ ในท้องที่ใด ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่กำหนดแนวเขตที่ดินของนิคมไว้ท้ายพระราชกฤษฎีกานั้น

พ.ศ.๒๔๕๗ ซึ่งเห็นว่าอำนาจของอธิบดีตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.๒๔๑๑ และของนายอำเภอมีข้อขัดแย้งกันในแง่อำนาจหน้าที่และการใช้ประโยชน์ที่ดิน จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายว่าผู้ใดมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับที่ดินในเขตพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมซึ่งกรมประชาสัมพันธ์ไม่อาจใช้อำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหของราษฎรให้ลุกลงไปในขณะนี้ได้นั้นเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติราชการ จึงขอหารือปัญหาข้อกฎหมาย ดังต่อไปนี้

๑. การตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองจะถือเป็นการถอนสภาพที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันภายในเขตพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองโดยปริยายหรือไม่เพียงใด และอำนาจการปกครองดูแล ป้องกันรักษา และใช้ที่ดินในส่วนที่พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองครอบคลุมที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นเป็นอำนาจของผู้ใด

๒. กรณีที่ตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองไม่ถือว่าเป็นการถอนสภาพที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะในเรื่องนี้เมื่อจังหวัดขอนแก่นโดยสภาตำบลน้ำพองได้มีมติยกเลิกที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อขอถอนสภาพโดยพระราชกฤษฎีกาให้ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินดังกล่าวสิ้นสภาพลงตามมติของสภาตำบลน้ำพองหรือไม่

๓. ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งจะมีขึ้นก่อนหรือหลังการตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองก็ตาม หากได้ถอนสภาพที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินตามกฎหมายแล้ว พื้นที่ที่ถอนสภาพดังกล่าวจะอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.๒๔๑๑ หรือไม่ประการใด

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) ได้พิจารณาข้อหารือของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม โดยได้ฟังคำชี้แจงข้อเท็จจริงของผู้แทนกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (สำนักงานปลัดกระทรวงและกรมประชาสัมพันธ์) ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมที่ดินและจังหวัดขอนแก่น) และผู้แทนการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยแล้ว สรุปข้อเท็จจริงได้ความว่า บริเวณที่ดิน “โคกหินขาว” ในท้องที่ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น มีเนื้อที่ ๒,๖๖๑ ไร่ อำเภอน้ำพองได้ขึ้นทะเบียนที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ใช้เป็นป่าชำมีเนื้อที่ ๒,๕๐๐ ไร่ เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ โดยในทะเบียนระบุสภาพและประวัติความเป็นมาว่าเป็นที่ว่างเปล่า แต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และราษฎรได้สงวนและหวงห้ามไว้เพื่อสาธารณชนได้ใช้สอยร่วมกันมาเป็นเวลาช้านาน โดยไม่มีประกาศหรือหลักฐานการหวงห้ามของทางราชการ เริ่มมีผู้บุกรุกที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันบริเวณโคกหินขาวมาประมาณ ๔๐ ปีแล้ว ปัจจุบันมีพื้นที่ที่มีผู้บุกรุกประมาณ ๒,๐๔๐ ไร่ ส่วนพื้นที่ที่เหลือประมาณ ๕๐๐ ไร่ ยังคงเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันอยู่ ต่อมา ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔๖ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๕ จัดตั้งนิคมสร้างตนเองในท้องที่อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น และมีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองในท้องที่อำเภอเขาสวนกวางและอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ.๒๕๒๔ ซึ่งที่ดินของนิคมตามแผนที่ท้าย

ประกาศของคณะปฏิวัติและท้ายพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวครอบคลุมที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันบริเวณโคกหินขาวทั้งหมด นิคมสร้างตนเองฯได้ดำเนินการจัดสรรพื้นที่ภายในเขตนิคมสร้างตนเองฯให้สมาชิกเข้าอาศัยเต็มพื้นที่ เหลือแต่บริเวณที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่พลเมืองใช้ร่วมกัน เช่น ลำเหมือง หนองน้ำสาธารณะรวมทั้งพื้นที่บริเวณโคกหินขาวด้วย ในคราวที่คณะรัฐมนตรีไปประชุมที่จังหวัดขอนแก่นเมื่อปี ๒๕๓๒ ได้มีมติให้จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดขอนแก่นคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน(กรอ.)จังหวัดขอนแก่นจึงเสนอให้ใช้พื้นที่บริเวณโคกหินขาวเป็นที่จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ต่อมาสภาตำบลน้ำพองในการประชุมครั้งที่๑๑/๒๕๓๗ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๓๗ ได้พิจารณาแล้วมีมติให้เลิกใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันบริเวณโคกหินขาว และมีหนังสือ ที่ ๓๐/๒๕๓๗ ลงวันที่ ๘กันยายน พ.ศ.๒๕๓๗ แจ้งต่อทางอำเภอคำชะโนดเพื่อให้รายงานผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการถอนสภาพที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันดังกล่าวต่อไป โดยในการพิจารณาของสภาตำบลน้ำพองได้ยอมรับว่าที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) ได้พิจารณาข้อหาหรือของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมทั้งสามประเด็นแล้ว มีความเห็นดังนี้

ปัญหาประการที่หนึ่ง ที่ว่าประกาศของคณะปฏิวัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองที่ตราขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.๒๕๑๑จะมีผลเป็นการถอนสภาพที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันในเขตที่ดินของนิคมตามแผนที่ท้ายประกาศของคณะปฏิวัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองหรือไม่ และหน่วยราชการใดมีอำนาจดูแลรักษาหรือจัดประโยชน์ที่ดินบริเวณดังกล่าว นั้น เห็นว่าในปัญหานี้ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า บริเวณที่ดินโคกหินขาวเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันเป็นป่าช้าและทำเลเลี้ยงสัตว์ ดังนั้น ที่ดินบริเวณดังกล่าวจึงมีสถานะทางกฎหมายเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตามมาตรา ๑๓๐๔^๔ (๒)แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต่อมาเมื่อได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๔๖ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๕ จัดตั้งนิคมสร้างตนเอง ในท้องที่อำเภอคำชะโนดจังหวัดขอนแก่น และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองในท้องที่อำเภออุบลรัตน์อำเภอเขาสวนกวาง และอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ.๒๕๒๔ โดยมีแนวเขตที่ดินตามแผนที่ท้ายประกาศของคณะปฏิวัติฯ และแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาฯทับซ้อนที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันบริเวณโคกหินขาวและมีได้กันที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันดังกล่าวออกจากเขตนิคม คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) เห็นว่าพระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับการ

^๔มาตรา ๑๓๐๔ สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

(๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่น ตามกฎหมายที่ดิน

(๒) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำทางหลวง ทะเลสาบ

(๓) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงทหาร สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทโธภัณฑ์

กำหนดสถานภาพของที่ดินที่ตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายแม่บทต่างฉบับกันยอมมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันออกไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแม่บทที่ให้อำนาจตราพระราชกฤษฎีกานั้นๆ นอกจากนั้น กฎหมายแม่บทแต่ละฉบับยังได้กำหนดกระบวนการและเงื่อนไขในการตราพระราชกฤษฎีกาไว้แตกต่างกันอีกด้วยเช่น มาตรา ๘ วรรคสอง (๑) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๕ กำหนดว่าการตราพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจะกระทำได้อีกต่อเมื่อข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติว่าพลเมืองได้เลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือที่ดินดังกล่าวได้เปลี่ยนสภาพไปจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันแล้ว และมีได้ตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดตามอำนาจกฎหมายอื่น รวมทั้งต้องมีแผนที่แสดงเขตที่ดินแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาเช่นนั้นด้วย หรือมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.๒๕๑๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๓๒ ที่กำหนดว่า ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าวโดยมีต้องดำเนินการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดินจากกระบวนการและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายแม่บทแต่ละฉบับดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กรณีที่กฎหมายใดมีความมุ่งหมายที่จะให้การดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายดังกล่าวมีผลเป็นการยกเว้นมีต้องดำเนินการตามกฎหมายฉบับอื่นก็จะมีข้อความบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ส่วนพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.๒๕๑๑ มีเฉพาะแต่เพียงมาตรา ๗^๖ กำหนดไว้ว่า พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมให้มีแผนที่กำหนดแนวเขตที่ดินของนิคมไว้ท้ายพระราชกฤษฎีกา

“มาตรา ๘ บรรดาที่ดินทั้งหลายอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินนั้น ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้อธิบดีมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการคุ้มครองป้องกันได้ตามควรแก่กรณี อำนาจหน้าที่ดังว่านี้ รัฐมนตรีจะมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นเป็นผู้ใช้ก็ได้

ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือเป็นที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองอาจถูกถอนสภาพหรือโอนไปเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น หรือนำไปจัดเพื่อประชาชนได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ถ้าทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนจัดหาที่ดินมาให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทนแล้ว การถอนสภาพหรือโอนให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ แต่ถ้าพลเมืองได้เลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือที่ดินนั้นได้เปลี่ยนสภาพไปจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และมีได้ตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดตามอำนาจกฎหมายอื่นแล้ว การถอนสภาพให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

(๒) ที่ดินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใด ถ้าทบวงการเมืองนั้นเลิกใช้หรือไม่ต้องการหวงห้ามหรือสงวนต่อไป เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้วคณะรัฐมนตรีจะมอบหมายให้ทบวงการเมืองซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ใช้หรือจัดหาประโยชน์ก็ได้แต่ถ้าจะโอนต่อไปยังเอกชน ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ และถ้าจะนำไปจัดเพื่อประชาชนตามประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

การตราพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาตามวรรคสอง ให้มีแผนที่แสดงเขตที่ดินแนบท้ายพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย

^๖โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น

^๗โปรดดูเชิงอรรถที่ ๓, ข้างต้น

ดังนั้น ประกาศของคณะปฏิวัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองที่ตราขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.๒๕๑๑ จึงไม่มีผลเป็นการถอนสภาพที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันตามประมวลกฎหมายที่ดินแต่อย่างใด กล่าวอีกนัยหนึ่งแม้ว่ามาตรา ๖^๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.๒๕๑๑ จะกำหนดให้รัฐบาลมีอำนาจจัดที่ดินของรัฐให้แก่ประชาชนได้โดยการตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองหรือนิคมสหกรณ์ก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็มิได้มีข้อความในลักษณะเป็นการยกเว้นมิต้องดำเนินการตามกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ประมวลกฎหมายที่ดินเสียก่อน ดังนั้น เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าไม่เคยมีการถอนสภาพที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันบริเวณโคกหินขาวมาก่อน ที่ดินบริเวณดังกล่าวจึงยังคงมีสถานะเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันที่อยู่ภายใต้การดูแลรักษาและจัดประโยชน์ของนายอำเภอตามมาตรา ๑๒๒^๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และอธิบดีกรมที่ดินตามมาตรา ๘^๖ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๕ ทั้งนี้ ภายในขอบเขตและตามความมุ่งหมายของกฎหมายที่แต่ละคนรับผิดชอบอยู่

ปัญหาประการที่สอง ที่ว่าที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันที่สภาตำบลมีมติให้เลิกใช้ประโยชน์จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อขอถอนสภาพตามมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๕ เพื่อให้เป็นไปตามมติของสภาตำบลหรือไม่ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) เห็นว่า “ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน” ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๐๔(๒)^๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ “ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน” ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘ วรรคสอง (๑)^๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๕ มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ร่วมกันในทำนองเดียวกัน คือต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่าพลเมืองใช้ร่วมกันอยู่จริงหรือไม่ การที่สภาตำบลมีมติให้เลิกใช้สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าพลเมืองยังใช้ร่วมกันอยู่ มติของสภาตำบลดังกล่าวก็มิได้มีผลให้ที่ดินบริเวณนั้นพ้นจากการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หากประสงค์จะให้พ้นสภาพก็จำเป็นต้องดำเนินการถอนสภาพตามมาตรา ๘^๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๕ ต่อไป

^๔โปรดดูเชิงอรรถที่ ๒, ข้างต้น

^๕มาตรา ๑๒๒ ที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ คือ ที่เลี้ยงปศุสัตว์ที่จัดไว้สำหรับราษฎรไปรวมเลี้ยงด้วยกันเป็นต้น ตลอดจนถนนหนทาง และที่อย่างอื่นซึ่งเป็นของกลางให้ราษฎรใช้ได้ด้วยกัน เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอจะต้องคอยตรวจตรารักษาอย่าให้ผู้ใดเกียดกันเอาไปเป็นอาณาประโยชน์แต่เฉพาะตัว

^๖โปรดดูเชิงอรรถที่ ๕, ข้างต้น

^๗โปรดดูเชิงอรรถที่ ๔, ข้างต้น

^๘โปรดดูเชิงอรรถที่ ๕, ข้างต้น

^๙โปรดดูเชิงอรรถที่ ๕, ข้างต้น

ปัญหาประการที่สาม ที่ว่าที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันที่อยู่ในเขตที่ดินตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองไม่ว่าจะมีขึ้นก่อนการตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองหรือมีขึ้นภายหลังการตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองเมื่อได้ถอนสภาพที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตามกฎหมายแล้ว ที่ดินดังกล่าวจะอยู่ในอำนาจดูแลรักษาหรือจัดประโยชน์ของอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.๒๕๑๑ หรือไม่ ประการใด นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) เห็นว่า อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและจัดประโยชน์ที่ดินในเขตที่ดินตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.๒๕๑๑ ซึ่งที่ดินของนิคมเช่นนี้จะต้องเป็นที่ดินของรัฐที่อาจนำมาจัดให้กับประชาชนได้ตามมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.๒๕๑๑ เท่านั้น ดังนั้น ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันที่มีอยู่ก่อนการตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองถ้าเคยอยู่ในความดูแลรักษาหรือจัดประโยชน์ของหน่วยราชการใด ก็คงเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันที่อยู่ในความดูแลรักษาหรือจัดประโยชน์ของหน่วยราชการนั้นต่อไป และไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของเขตนิคมสร้างตนเอง เมื่อมีการถอนสภาพที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันแล้วมาตรา ๘ ทวิ^๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๓๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๕ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจที่จะจัดขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง^{๑๐} ดังนั้น ปัญหาที่ว่า หน่วยงานใดจะมีอำนาจดูแลรักษาหรือจัดประโยชน์ที่ดินดังกล่าวยอมแล้วแต่ข้อเท็จจริงเป็นกรณีไป ซึ่งสามารถทราบได้ตั้งแต่เริ่มดำเนินการถอนสภาพที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันว่าจะนำที่ดินดังกล่าวไปใช้ประโยชน์อย่างไร และหน่วยงานใดเป็นผู้ใช้ประโยชน์ โดยรายละเอียดดังกล่าวจะปรากฏอยู่ในหมายเหตุท้ายกฎหมายถอนสภาพที่ดินฉบับนั้น ดังเช่นกรณีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ในท้องที่ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ. ๒๕๓๗ เพื่อมอบหมายให้กองทัพเรือใช้ประโยชน์ในราชการต่อไป^{๑๑} สำหรับปัญหาในกรณีหลัง

^๙มาตรา ๘ ทวิ ที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง หรือที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันซึ่งได้ถอนสภาพตามมาตรา ๘ (๑) แล้ว รัฐมนตรีมีอำนาจที่จะจัดขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ก่อนที่จะจัดขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้มีการรังวัดทำแผนที่ และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดท้องที่ประกาศการจัดขึ้นทะเบียนให้ราษฎรทราบมีกำหนดสามสิบวันประกาศให้ปิดในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดิน ที่ว่าการอำเภอหรือที่ว่าการกิ่งอำเภอที่ทำการกำนัน และในบริเวณที่ดินนั้น

การจัดขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาและให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย

^{๑๐}กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒๕ (พ.ศ.๒๕๑๖) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๔๙๗

^{๑๑}หมายเหตุท้ายพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ในท้องที่ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองสมุทรสาครจังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ.๒๕๓๗

เมื่อมีการตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองแล้ว บริเวณที่ดินในเขตแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองในส่วนที่ดินของรัฐที่สามารถนำมาจัดสรรให้แก่สมาชิกนิคมได้อิทธิพลประชาสงเคราะห์มีอำนาจอนุญาตให้สมาชิกนิคมเข้าทำประโยชน์ในที่ดินของนิคมตามมาตรา ๘^{๑๓} ออกระเบียบเกี่ยวกับการปกครองนิคมตามมาตรา ๑๗^{๑๔} และขับไล่ผู้ไม่มีสิทธิอาศัยในที่ดินภายในเขตของนิคมออกจากนิคมตามมาตรา ๑๘^{๑๕} แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.๒๕๑๑ ดังนั้น บริเวณที่ดินภายในเขตของนิคมที่ยังมิได้จัดสรรให้สมาชิกนิคมเข้าทำประโยชน์ ถ้ากำหนดให้เป็นที่ดินที่สมาชิกนิคมใช้ประโยชน์ร่วมกันเช่น ถนน สวนสาธารณะ หรือสระน้ำ การใช้ประโยชน์ของที่ดินดังกล่าวย่อมอยู่ภายใต้ระเบียบหรือการอนุญาตของอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ จึงถือไม่ได้ว่าบริเวณที่ดินดังกล่าวเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) เห็นว่า ประกาศของคณะปฏิวัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองที่ตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.๒๕๑๑ มิได้มีผลเป็นการถอนสภาพที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ดังนั้น ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันที่อยู่ในเขตที่ดินตามแผนที่ท้ายประกาศของคณะปฏิวัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองจึงยังคงมีสถานะเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ที่อยู่ภายใต้การดูแลรักษาและจัดประโยชน์ของนายอำเภอตามมาตรา ๑๒๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และอธิบดีกรมที่ดินตามมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่

หมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือเนื่องจากที่ดินสาธารณประโยชน์ ในท้องที่ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๖๕ ไร่ ๒ งาน ๘๐ ตารางวา ที่พลเมืองเคยใช้ประโยชน์ร่วมกันเป็นที่พักสัตว์พาหนะ และทางราชการได้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเลขที่ ๑๗๗๖/๒๕๐๗ เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๐๗ เนื้อที่ประมาณ ๓๘ ไร่ ๒ งาน ๔๐ ตารางวา และหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเลขที่ ๑๗๗๗/๒๕๐๗ เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๐๗ เนื้อที่ประมาณ ๒๗ ไร่ ๔๐ ตารางวา ปัจจุบันปรากฏว่าพลเมืองได้เลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันในที่ดินดังกล่าวแล้ว สมควรถอนสภาพที่ดินดังกล่าวจากการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เพื่อมอบหมายให้กองทัพเรือใช้ประโยชน์ในราชการต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

^{๑๓}มาตรา ๘ ให้อธิบดีมีอำนาจอนุญาตให้สมาชิกนิคมเข้าทำประโยชน์ในที่ดินของนิคมตามกำลังแห่งครอบครัวของสมาชิกนิคมนั้น แต่ไม่เกินครอบครัวละห้าสิบไร่

^{๑๔}มาตรา ๑๗ ให้อธิบดีมีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการเงิน การจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกนิคม อันเกี่ยวกับกิจการของนิคมตลอดจนการปกครองนิคมและกิจการอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ของนิคม

^{๑๕}มาตรา ๑๘ ผู้ใดไม่มีสิทธิครอบครองหรืออาศัยในที่ดินภายในเขตของนิคมโดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องรื้อถอนขนย้ายสิ่งปลูกสร้าง และสิ่งอื่นออกจากนิคมภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ทราบคำสั่งของอธิบดี

หากไม่ปฏิบัติตามภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างนั้นออกจากที่ดินของนิคมได้ โดยผู้นั้นจะเรียกค่าทดแทนหรือค่าเสียหายอย่างใดมิได้

๓๓๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ทั้งนี้ ภายในขอบเขตและตามความมุ่งหมายของกฎหมายที่แต่ละคนรับผิดชอบอยู่ มติของสภาตำบลที่ให้เลิกใช้ประโยชน์ที่ดินที่พลเมืองใช้ร่วมกัน มิได้มีผลทางกฎหมายทำให้ที่ดินบริเวณดังกล่าวพ้นจากการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หากประสงค์จะให้พ้นสภาพก็ต้องดำเนินการถอนสภาพตามมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินต่อไป เมื่อมีการถอนสภาพที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันที่อยู่ในเขตที่ดินตามแผนที่ท้ายประกาศของคณะปฏิวัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเองแล้ว หน่วยงานใดจะมีอำนาจดูแลรักษาหรือจัดประโยชน์ที่ดินดังกล่าวย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นกรณีไปว่าการถอนสภาพที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันนั้นเพื่อให้หน่วยงานใดนำไปใช้ประโยชน์ โดยรายละเอียดดังกล่าวจะปรากฏในหมายเหตุท้ายกฎหมายถอนสภาพที่ดินฉบับนั้น และสำหรับที่ดินในเขตของนิคมที่ยังมิได้จัดสรรให้สมาชิกนิคมเข้าทำประโยชน์ถ้ากำหนดให้เป็นที่ดินที่สมาชิกนิคมใช้ประโยชน์ร่วมกัน การใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวย่อมอยู่ภายใต้ระเบียบหรือการอนุญาตของอธิบดีกรมประมงกระทรวงมหาดไทย จึงถือไม่ได้ว่าที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่พลเมืองใช้ร่วมกัน

(ลงชื่อ) อักษราทร จุฬารัตน

(นายอักษราทร จุฬารัตน)

รองเลขาธิการฯ

รักษาราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สิงหาคม ๒๕๓๘